

BARNDOM–UTBILDNING–SAMHÄLLE

**Examensarbete i fördjupningsämnet
Barndom och lärande
15 högskolepoäng, grundnivå**

Lekresponsiv undervisning

En intervjustudie om relationen mellan
lek, undervisning och lärande i förskolan

*Play Responsive Teaching
A study based on interviews about relationship of
play, teaching and learning in preschool*

Shazia Nasir
Jamila Tarin

Förskolläraryxamen 210hp
Datum för slutseminarium (2020-09-02)

Examinator: Sara Berglund
Handledare: Erika Lundell

Förord

Vårt gemensamma arbete har präglats av en bra samverkan. Vi har upplevt en givande och lärorik process när vi skrivit detta arbete. Vi både har varit lyhörda och kommit överens under arbetets gång för att söka, diskutera och dela relevant litteratur och information med varandra. Vi har även varit involverade i alla delar av processen och tillsammans diskuterat och influerat innehållet i alla delarna.

Först och främst vill vi tacka varandra för att vi har kämpat mycket i alla svårigheter och till och med lyckats klargöra vårt mål med arbetet på så sätt som krävdes. Vi vill tacka alla som hjälpte oss med genomförandet av vårt arbete. Vi skulle vilja rikta ett stort tack till samtliga intervjuade pedagoger som ställt upp att medverka i vårt arbete och därmed möjliggjort för vår studie. Vi vill tacka vår handledare Erika Lundell som har stöttat och väglett oss med goda råd under arbetets gång. Vi vill även tacka våra respektive familjer, särskilt våra barn för deras förståelse och tålamod när vi inte kunde sysselsätta dem och ge dem det stöd som de behövde.

Abstract

Syftet med denna studie är att undersöka hur pedagogerna arbetar med lek och undervisning och kombination av båda på ett responsivt sätt. Detta är yrkesrelevant eftersom att undervisning finns med i läroplanen (*Lpfö18*, 2018), och därmed vill vi tydliggöra hur pedagogerna genomför sin undervisning på ett responsivt sätt. Undersökningen utgick från en innehållsanalys metod där sex pedagoger intervjuades om hur de uttrycker sig och resonerar kring kombinationen av lek, lärande och undervisning, det som i texten benämns lekresponsiv undervisning.

Vi har använt oss av John Deweys teori om direkt och indirekt undervisning samt de begrepp som relateras till de intervjuade pedagogernas förhållningssätt i genomförande av lekresponsiv undervisning. I vår studie vi har använt oss av de centrala begreppen *barninitierad lek* (“open-ended play”), *vuxenguidad lek* (“modelled-play”) och *målinriktad lek* (“purposefully-framed play”) för att analysera förskollärares genomförande av undervisning utifrån ett lekresponsivt undervisningsperspektiv.

I studien visade det sig att några begrepp är av stor vikt för att genomföra undervisning. Detta är barns initiativ och intresse för vad som undervisas, vuxnas vägledning och stöttning för att leken kan utvecklas vidare och vuxnas närvarande på ett aktivt eller passivt sätt för att se barnen, vara lyhörda för barns åsikter, tolkning och tankesätt. Resultaten visar att lek, lärande och undervisning kan genomföras i form av direkt och indirekt undervisning. Detta kan genomföras genom barninitierad lek, vuxenguidad lek och målinriktad lek.

Nyckelord: Förskola, lek, lärande, undervisning, direkt och indirekt undervisning, barninitiativ, vuxen guidad lek, målinriktad lek och lekresponsiv undervisning.

Innehållsförteckning

1 Inledning	7
1.2 Syfte	9
1.3 Frågeställningar.....	9
2 Teoretiska perspektiv och begrepp	10
2.1 Direkt och indirekt undervisning	10
2.2 Begreppen lek, lärande och undervisning.....	11
2.2.1 Lek	11
2.2.2 Lärande	12
2.2.3 Undervisning.....	12
2.3 Kombination av lek, lärande och undervisning	12
3 Tidigare forskning.....	14
3.1 Lekens betydelse och dess förhållande till lärande.....	14
3.2 Undervisnings betydelse och förhållande till lärande.....	15
4 Metod	18
4.1 Val av metod.....	18
4.2 Urval	19
4.3 Genomförande.....	20
4.4 Etiska överväganden	20
4.5 Analysmetod	21
5 Analys	23
5.1 Vad är lek, lärande och undervisning?.....	23
5.1.1 Lek	23
5.1.2 Fri lek.....	24
5.1.3 Lärande	26
5.1.4 Undervisning.....	27
5.2 Hur kombineras lek, lärande och undervisning i förskolan?	29
5.3 Avslutande sammanfattning.....	33
5.3.1 Hur definierar pedagoger lek, lärande och undervisning som begrepp?	33
5.3.2 Hur ser och arbetar pedagoger med kombinationen av lek, lärande och undervisning?	33
6 Diskussion.....	35
6.1 Resultatdiskussion.....	35
6.2 Metoddiskussion	36
6.3 Betydelse för yrkesrollen	37
6.4 Framtida forskning.....	38
Referenslista.....	39
Bilaga 1: Samtyckesblankett.....	41
Bilaga 2: Intervjufrågor.....	43

1 Inledning

Den svenska förskoleverksamheten har en lång tradition och ett övergripande uppdrag som bygger på ett omsorgsfullt och lekfullt sätt. I början betraktades förskolan som en familje- och socialpolitisk angelägenhet, men förflyttades sedan till utbildningsväsendet. Den första läroplanen för förskolan utkom år 1998 (Eidevald & Engdahl, 2018). Betydelsen av lek och utbildning i förskolan har länge varit ett återkommande ämne för forskning, debatt och diskussion.

Läroplan för förskolan Lpfö18 (2018) fastställer att förskolan ska lägga grunden för ett livslångt lärande och främja alla barns utveckling. I läroplanen betonas även att lärandet ska baseras på samspel mellan vuxna och barn samt på att barn lär sig av varandra. Därutöver framhäver läroplanen att pedagoger ger stöd till barn utifrån deras behov för att utveckla barns lärande i samspel med andra barn och vuxna (ibid). För att bedriva lärande fordras att förskollärare utgår från en strategi som gör det enkelt och roligt för barn att utveckla sitt lärande (Eidevald & Engdahl, 2018). Leken kan betraktas som en sådan strategi. I *Läroplan för förskolan* framhävs att "Lek är grunden för utveckling, lärande och välbefinnande." (Lpfö18, 2018:4) Utifrån läroplanen är lärande framför allt kopplat till lek eftersom lärande ska tydliggöra något på ett tydligt och lekfullt sätt för att främja barns utveckling och lärande (ibid).

Sedan år 1998 lyfts begreppet lek fram i läroplanen och anknyts ständigt till barns lärande, med fokus på att barn lär sig på ett nyfiket och lustfyllt sätt enligt *Lpfö18* (2018). Förskoleforskarna Christian Eidevald och Ingrid Engdahl (2019) framhäver att genom leken upplever barnen känslomässig utveckling. Viktiga känslor som barn uttrycker i leken är bland annat engagemang, glädje, lust, avkoppling och återhämtning. I leken förenas tanke, handling och känsla till en helhet. Leken anses inte enbart vara grunden för barns utveckling, utan ligger även till grund för utbildningen i förskolan enligt Eidevald och Engdahl (2019). Enligt *Lpfö18* (2018) fastställs även att pedagoger ska ta hänsyn till barns initiativ i såväl leken som grundar sig i barns intresse och leken som presenteras av arbetslaget.

Eidevald och Engdahl (2018) beskriver att undervisning är ett begrepp som introducerades inom förskolans område först år 2018. Enligt *Lpfö18* (2018) handlar undervisning om att stimulera och utmana barns lärande utifrån strävansmål stadgade i läroplanen. Eftersom undervisning är ett nytt begrepp inom förskolans område, där lek och lärande har haft en lång tradition, blir det en utmaning för förskollärare att undervisa de nya begrepp som fastställs i läroplanen. Därmed fordras även att förskollärare genomför undervisningen på ett sätt som kan särskiljas från skolans undervisning. Vidare framkommer i *Lpfö18* (2018) att undervisningen ska utgå ifrån ett mål som kan genomföras planerat eller spontant utifrån barns utveckling och lärande (ibid).

Enligt *Lpfö18* (2018) är det förskollärares uppdrag att genomföra undervisningsmål gemensamt med andra arbetslag, till exempel barnskötare. Vi anser att det behövs forskning kring hur undervisning kan genomföras i förskolan. I vår studie vill vi undersöka hur förskollärare kombinerar lek, undervisning och lärande för att genomföra undervisning i förskolan. Utifrån tidigare forskning och läroplanen har vi insett att det står om hur lek, undervisning och lärande bör genomföras i förskolan. Därutöver har vi även upptäckt att det finns lekbaserad undervisning, men att det finns otillräcklig forskning kring undervisning som kombinerar lek och lärande. Vi är nyfikna på att undersöka hur förskollärare genomför undervisning i förskolan eftersom undervisning i förskolan är något relativt nytt, i motsats till lek, som traditionellt förknippats med barnomsorg och förskola. Det är därför intressant att ta reda på mer om hur undervisning i förskola förstås i relation till exempelvis lek och lärande.

Ett nytt tillskott i diskussionen om relationen lek, lärande och undervisning är begreppet *lekresponsiv undervisning* som 2019 presenterades av pedagogikforskarna Niklas Pramling och Cecilia Wallerstedt. Begreppet innebär att förskollärare deltar i barnens lek med ambitionen att utveckla barnens förståelse. Detta kan ske genom att förskollärarna tillför nya begrepp eller kulturella redskap i leken. På så sätt kan barnen lämna sina traditionella lekmönster och få en bredare kunskap och förståelse (ibid). Eftersom lekresponsiv undervisning är ett nytt begrepp väcktes vårt intresse för att se hur ett sådant begrepp kan se ut i praktiken.

I vår studie kommer vi att använda oss av de centrala begreppen *barninitierad lek* (“open-ended play”), *vuxenguidad lek* (“modelled-play”) och *målinriktad lek* (“purposefully-framed play”) för att analysera förskollärares genomförande av lekresponsiv undervisning.

1.2 Syfte

Syftet med vår studie är att få en bild av hur pedagoger i förskolan förstår och arbetar med lek, lärande och undervisning i kombination och i förhållande till begreppet lekresponsiv undervisning.

1.3 Frågeställningar

1. Hur definierar pedagoger lek, lärande och undervisning som begrepp?
2. Hur ser pedagoger på och arbetar med kombinationen av lek, lärande och undervisning?

2 Teoretiska perspektiv och begrepp

I detta avsnitt kommer vi att redogöra för de teoretiska perspektiv och de centrala begrepp som används i uppsatsen. Vi kommer även att presentera en definition av lek, lärande och undervisning samt kombinationen av lek, lärande och undervisning utifrån pedagogers synsätt och arbetssätt. Utifrån vårt syfte har vi valt att fokusera på John Deweys teorier om *direkt* och *indirekt* undervisning. Vi kommer också att belysa begreppen *barninitierad lek* (“open-ended play”), *vuxenguidad lek* (“modelled-play”) och *målinriktad lek* (“purposefully-framed play”) för att få syn på kombinationer av lek, lärande och undervisning, såsom lekresponsiv undervisning. De teorier och begrepp som beskrivs i avsnitt kommer att fördjupas vidare i analysdelen. Utifrån teorierna och begreppen kommer vi att tolka och analysera pedagogers synsätt och arbetssätt angående hur de genomför undervisning i sin verksamhet.

2.1 Direkt och indirekt undervisning

Dewey (1999) definierar undervisning som ett naturligt sammanhang vilket är baserat på en individs erfarenheter och observationer. Vidare definierar Dewey (1999) lärande som något som planeras och rekonstrueras utifrån individers erfarenhet. Dewey (1999) framhäver att både teori och praktik är viktiga aspekter för individers lärande, genom att individer får möjlighet att använda sina egna erfarenheter och teorier samt sätta in dem i ett praktksammanhang som kan kallas undervisning. Enligt Dewey (1999) indelas begreppet undervisning i två kategorier: *direkt undervisning* samt *indirekt undervisning*.

Dewey (1999) framför att *direkt undervisning* sker i form av planerade aktiviteter eller utforskande projekt. I den *direkta undervisningen* presenterar lärare något slags problem för barnen och förklarar hur en lösning ska se ut. Barn använder sin erfarenhet för att lösa det specifika problem som ställts inför dem (ibid). Barn prövar sina idéer genom att genomföra dem i praktiken och lärare ger möjlighet till barn att testa och pröva själva för att upptäcka värdet av den nya erfarenheten (ibid).

Dewey (1999) beskriver *indirekt undervisning* som något som uppstår naturligt eller spontant. Det kan exempelvis ske genom att erfarenheter kommuniceras och utbyts mellan olika deltagare för att förstå och genomföra något gemensamt. Dewey (1999) framhäver att i den *indirekta undervisningen* utgår lärare ifrån en erfarenhetsbaserad situation som barn är intresserade av och har erfarenhet av. Lärare utmanar barnen i deras lek med ett problem som barnen får hitta en lösning på och på detta sätt stimulerar lärare barns tänkande. Det är viktigt att lärare tar hänsyn till att barn inte tappar sitt intresse eller utgångspunkt i situationen medan de löser problemet.

I den här uppsatsen kommer vi att använda begreppen *direkt* och *indirekt undervisning* för att kunna resonera kring och synliggöra pedagogernas synsätt och arbetssätt på undervisning.

2.2 Begreppen lek, lärande och undervisning

I vår uppsats återkommer vi till begreppen lek, undervisning och lärande. Dessa kan definieras på flera sätt, som exempelvis ovanstående definition från Dewey (1999). För att få ytterligare en nyans kommer vi dock att utgå ifrån litteratur och de två artiklar, den första är “Lekresponsiv undervisning och didaktik” av Pramling och Wallerstedt (2019) och den andra är “Barns agency i lekresponsiv undervisning” av Lagerlöf, Wallerstedt och Kulttis (2019). Vi vill framföra hur de definierar lek, undervisning och lärande. Vi kommer att använda nedanstående definitioner i vår analys när vi resonerar kring de olika synsätten på lek, undervisning och lärande som pedagogerna ger uttryck för.

2.2.1 Lek

Knutsdotter Olofsson (2015) definierar lek som något roligt och frivilligt. Barn leker för att ha roligt och för sin egen skull och har ett eget syfte med leken. Leken gör barn trygga eftersom det som händer i leken inte är på riktigt, vilket innebär att det inte är farligt att pröva det som upplevs hemskt. Barn prövar olika saker i leken. Lagerlöf, Wallerstedt och Kulttis (2019) beskriver lek som en “naturlig” lärandeprocess. I den processen är vuxna delaktiga och närvarande för att

vägleda och stötta barn i deras utveckling och lärande. Vidare skriver författarna att lek ger möjligheter till barn att vara styrande och utvecklande i sin roll.

2.2.2 Lärande

Johansson och Pramling Samuelsson (2003) beskriver lärande som något som sker i samverkan med andra i alla situationer som barn möter under dagen. Lärande har effekt på individers färdigheter och kunskap. Vidare skriver författarna att lärande måste utgå från barns intressen och genomföras på ett lustfyllt sätt. Lek är den bästa vägen till lärande (ibid). Enligt Pramling och Wallerstedt (2019) handlar lärande om att fokusera på ett innehåll som barn kommer att lära sig i en aktivitet. I aktiviteten finns inte något specifikt resultat. Barns lärande främjas enligt författarna genom att undervisningsaktiviteter kombineras på ett lekresponsivt sätt.

2.2.3 Undervisning

Lagerlöf, Wallerstedt och Kulttis (2019) beskriver undervisning som en gemensam aktivitet där både barn och vuxen är deltagande och fokuserar på någon typ av innehåll. De deltagande medverkar i den gemensamma aktiviteten på ett responsivt sätt. Författarna redogör vidare för att förskollärare lockar barns intresse i den gemensamma aktiviteten och att båda deltagare bidrar genom sina responsiva handlingar till ett slags undervisning. Författarnas synsätt på undervisning liknar Deweys (1999) definition av undervisning, det vill säga att det är ett naturligt sammanhang vilket är baserat på individens erfarenheter och observationer.

2.3 Kombination av lek, lärande och undervisning

För att förstå och analysera kombinationen av lek, lärande och undervisning utgår vi ifrån begreppet lekresponsiv undervisning i vår analys. Den lekresponsiva undervisningen bygger enligt

Pramling och Wallerstedt (2019) på relationen mellan barn och lärare, att lärarna deltar i barnens lek och tillför inspiration för att föra leken framåt eller att lärarna utvecklar helt nya lekar och roller. Om lärarna hjälper barn att forma och föra fram det narrativa i leken, det författarna kallar “*som om*”, får barn en förståelse genom leken för sin omvärld “*som är*”.

Begreppet lekresponsiv undervisning bygger på tre centrala begrepp som är användbara för att förstå den planerade och den spontana undervisningen. De centrala begreppen är enligt Wood (2014) *barninitierad lek* (“open-ended play”), *vuxenguidad lek* (“modelled-play”) och *målinriktad lek* (“purposefully-framed play”).

I *barninitierad lek* introducerar förskollärare nytt undervisningsmaterial, till exempel lera, för barnen. Barnen tar initiativ att undersöka materialet genom att exempelvis stoppa det i munnen eller skapa en boll och samtidigt får barnen också möjlighet till inläring av nya begrepp (exempelvis former, storlek och antal) utifrån materialet. I denna lekkategori är förskolläraren närvarande och responsiv på ett lekfullt sätt.

Även i *vuxenguidad lek* presenterar förskollärare material för barnen, men samtidigt förklarar och visar läraren på vilket sätt det valda materialet kan användas. Förskollärare är delaktiga i barns lek för att förmedla de grundläggande begrepp som behövs för att alla som deltar ska förstå och ha förutsättningar att delta i leken samt att ge barnen ett vidgat kunnande kring det leken handlar om, det vill säga att utveckla barnens förståelse kring det som leken behandlar.

I *målinriktad lek* använder förskollärare barns lekerfarenheter och förser barnen med material för den valda aktiviteten. Förskollärare är närvarande och lyhörda för att nå barns intresse och gör det samtidigt möjligt att koppla denna del med de två första lekkategorierna (*barninitierad lek* och *vuxenguidad lek*).

Sammantaget kommer perspektivet lekresponsiv undervisning samt de begrepp som är kopplade till perspektivet att hjälpa oss att få syn på detaljer i pedagogernas berättelser om kombinationen av lek, lärande och undervisning. Vi kan med hjälp av perspektivet och begreppen synliggöra hur pedagogerna talar om olika sorters lek (barninitierad, vuxenguidad och målinriktad) samt mer eller mindre konkret uttalade metoder eller strategier för att styra lek, lärande och undervisning.

3 Tidigare forskning

I detta avsnitt kommer vi att presentera tidigare forskning, både svensk och internationell, som har utförts kring lek, lärande och undervisning. Vi kommer att använda och begränsa oss till aktuell forskning som kan kopplas till vårt syfte och är relevant för vår studie och dess syfte.

3.1 Lekens betydelse och dess förhållande till lärande

Wallerstedt och Pramling (2012) skriver i sin artikel “Learning to play in a goal-directed practice” att lek och lärande har betydelse. De förklarar hur de två begreppen kan anknytas till varandra på ett målinriktat sätt med hjälp av sociokulturell teori. I den här artikeln författarna utgick ifrån en kvalitativ metod och samlade in data genom att observera 27 barn mellan sex och åtta års ålder samt tre lärare i genomförande av musikaktiviteter. Syftet med artikeln var att undersöka om det fanns en koppling mellan de fria och planerade aktiviteter som genomförs i förskolan och grundskolan. Wallerstedt och Pramling (2012) konkluderar att lek och lärande är kopplade till varandra, men också att undervisning kan sägas vara sammanlänkade med dem eftersom det som undervisas i klassrummet utvecklas vidare i leken.

Till skillnad från Wallerstedt och Pramling (2012) undersöker Fleer Marilyn (2015) i sin studie “Pedagogical positioning in play – teachers being inside and outside of children's imaginary play” hur förskollärare deltog i och förhöll sig till barns fria lek. Studien byggde på kvalitativa intervjuer med förskollärare och videoobservationer av lekbaserade miljöer i fem australiska förskolor. I studien observerades nio förskollärares samverkan med barn som är mellan 3 och 5 år gamla i olika lekbaserade aktiviteter. Förskollärare intervjuades också informellt på plats efter genomförandet av aktiviteter för att få större insikter i förskollärarnas tänkande kring och planering av lek och lärande. Marilyn (2015) når slutsatsen att förskollärare deltar i och förhåller sig till barns lek i syfte att lära ut något eller få ett lärande resultat, snarare än att utveckla barns lek. Förskollärare väljer dock att begränsa sin medverkan i barnens fria lek, vilket resulterar i att

förskollärarna inte tillgodoser barnen lärande. Anledningen till detta är att förskollärarna kan påverka barnens roll.

I jämförelse med de två artiklarna ser vi att i de fria och planerade aktiviteterna kopplas lek till lärande, men därmed krävs en begränsning av förskollärares deltagande för att inte påverka lekens betydelse. I vår studie fokuserar vi på hur pedagoger definierar och kombinerar lek, lärande och undervisning. Wallerstedt och Pramling (2012) och Fleer Marilyn (2015) artiklars kan kopplas till vår studie eftersom vi undersöker pedagogers förhållningssätt och strategier angående genomförande av lek, lärande och undervisning.

3.2 Undervisningens betydelse och förhållande till lärande

Ann-Christine Vallberg Roth (2016) undersöker i sin artikel "What May Characterise Teaching in Preschool?" hur undervisning genomförs i förskolan. Studien är kvantitativ och bygger på material från tio kommuner i Sverige med totalt 243 deltagande. I studien analyseras på vilket sätt undervisning kan genomföras i verksamheten med hänsyn till den reviderade läroplanen. Vallberg Roth (2016) konkluderar i sitt resultat att undervisning inte direkt kopplas till lärande utan att undervisning har ett helhetsperspektiv som baseras på omsorg, lärande och utveckling på förskolan. Författaren betonar vidare att undervisning är lärarnas förståelse av sina handlingar medan lärande är barns egen process. Ett annat resultat som författaren kommer fram till är att undervisning kan förstås som både planerad och spontan, där såväl barn som förskollärare deltar i och fokuserar på något tredje, det vill säga ett lärandeobjekt.

Alexis Jones (2019) undersöker i sin artikel "Responsive Teaching" på vilket sätt lärare kan vara responsiva till elevers olika behov och intressen. Syftet med Jones (2019) studie är att undersöka på vilket sätt läraren förhåller sig till och genomför den responsiva undervisningen utifrån läroplanens strävansmål. Författaren utgick ifrån en kvalitativ metod för att samla in data, intervjuat tre lärare med lång erfarenhet inom yrket och observerat dessa lärares arbetssätt med barn för att se hur de responderar på barns önskningar och intressen. Jones (2019) drar slutsatsen till att läraren vägleder eleverna utifrån deras förmåga och kunnighet. Utifrån sitt resultat

framhäver Jones (2019) även att för genomförande av undervisning behöver läraren vara lyhörd inför sina elever samt skapa en anknytning till dem.

I Nilsson, Lecusay och Alnerviks (2018) studie "Undervisning i förskolan: Holistisk förskoledidaktik byggd på lek och utforskande" vill författarna kritiskt granska och definiera undervisningsbegreppet samt dess förändring utifrån skollagen och olika teoretiska perspektiv. Författarna belyser att undervisning kan inriktas genom läroplaner och genomföras på olika sätt vilka kan ge mer eller mindre goda villkor för lärande. Författarna hänvisar till Wenger (1998) och Säljö (2014), och anser att undervisning inte är en garanti för lärande och att lärande kan ske på olika sätt. Författarna förklarar vidare att lärande sker både genom undervisningstillfället och genom varierande aktiviteter som inte har för avsikt att leda till lärande (Nilsson, Lecusay & Alnerviks, 2018). I sin metod har författarna utgått ifrån sekundärdata från andra studier för att stärka sitt resonemang. Utifrån olika forskares resultat redogörs det för att både lek och undervisning är sociala aktiviteter som sker i samtal och samspel mellan barn och förskollärare.

Pramling och Wallerstedts (2019) framför i sin artikel "Lekresponsiv undervisning och didaktik" begreppet lekresponsiv undervisning och didaktik, som är betydelsefull för förskolebarns lärande och utveckling i förhållande till lek. Syftet med artikeln är att utveckla en undervisningsteori för förskolan, där undervisning bör utformas på ett sådant sätt att den tar fasta på responsiv lek. Studien är baserad på en metod där förskollärare har filmat och dokumenterat olika lekaktiviteter som de själva deltog i. Sedan diskuterade de tillsammans med forskare, utvecklingsledare och förskolechefer om hur verksamheten kan utvecklas. Pramling och Wallerstedts (2019) konklusion är att förskollärares medverkan är centralt för att genomföra lekresponsiv undervisning. Detta kan förskollärare utföra genom att stötta barn till att bli förberedda för utmaningar i deras utveckling. Dessutom är det enligt författarna av vikt att förskollärare intresserar sig för barns fantasi så att barn lär sig att leka på ett nytt sätt. Förskollärares medverkan i barnlek kan utveckla barns förståelse. Ett ytterligare resultat handlar om att förskollärare genom tillgång till kulturella redskap och resurser kan höja barns kunskap.

Lagerlöf, Wallerstedt och Kulttis (2019) studera i sin artikel "Barns agency i lekresponsiv undervisning" barns lärande och agency med stöd från förskollärare i olika lek- och undervisningssituationer. Studien syftar till att studera samverkan mellan förskollärare och barn i

en lek- eller undervisningssituation där förskolläraren ska vara närvarande utan att styra situationen och påverka barnens agency. Samspel mellan förskollärare och barn är den viktigaste aspekten i studien. Studien bygger på en undersökning mellan forskare från tre universitet, förskollärare och chefer från två kommuner. Medarbetare i undersökning fokuserade på samspelet mellan förskollärare, lärare och barn i varierande lekaktiviteter. Lagerlöf, Wallerstedt och Kultti (2019) utgick ifrån en kvalitativ undersökningsmetod, där förskollärare har filmat sig själva i olika planerade och spontana leksituationer. Förskollärare försökte medverka i de spontana aktiviteter som barn själva hade initierat. Samtidigt genomförde förskollärarna själva lekaktiviteter som var planerade och styrda. Fler än 100 lekaktiviteter dokumenterades under projektets gång. Studiens resultat visar att barns agency främjas genom att förskollärare är stöttande i barnens lek och bjuder in barn som medskapare. Vidare framkommer även att förskollärare svarar på barns frågor och ger nya förslag på hur leken kan vidareutvecklas, samt att förskollärare samordnar och lägger till nya lek innehåll, riktningar och idéer i barns lek för att hjälpa barn leka på så sätt att de kan uppleva både verkligheten och fantasi.

Detta avsnitt har redogjort för syfte, metod och resultat för de artiklar som kan bidra till en fördjupad förståelse av lek, lärande och undervisning i förskolan. I sammanfattningen av studiernas resultat kommer vi fram till att aspekter såsom förskollärares förhållningssätt i barns lek, fria och planerade aktiviteter och anknytning har betydelse för att genomföra lek, lärande och undervisning. I vårt syfte har vi att hur definierar och kombinerar pedagoger lek, lärande och undervisning. Detta leder oss till de valda artiklarnas resultat, där mest undervisningens genomförande undersöks i förskolan. I vår studie kommer vi undersöka att hur pedagoger kombinerar undervisning med lek och lärande.

4 Metod

I vår studie ville vi undersöka hur pedagoger definierar och kombinerar lek, lärande och undervisning utifrån de centrala begreppen *barninitierad lek* (“open-ended play”), *vuxenguidad lek* (“modelled-play”) och *målinriktad lek* (“purposefully-framed play”) för att få syn på lekresponsiv undervisning. För att ta reda på detta har vi intervjuat sex pedagoger. Vi har transkriberat och analyserat intervjuer utifrån de teoretiska perspektiv som vi har nämnt i tidigare kapitel. I detta kapitel redogör vi för den valda metod vi utgått ifrån i vår studie. I kapitlet beskriver vi val av metod, urval, genomförande, etiska överväganden samt analysmetod.

4.1 Val av metod

För att genomföra en studie behöver författaren utgå ifrån en metod. Alvehus (2019) beskriver att metoden används som ett verktyg för att inhämta och bearbeta det empiriska materialet. Metod formar en bild av verkligheten, där kan beskrivas syfte och problemformulering besvaras (ibid).

Vi utgick ifrån en kvalitativ metod för att analysera vårt empiriska material, vilket är i form av intervjuer. Utifrån den kvalitativa metoden ville vi undersöka hur förskollärare arbetar med lek och undervisning i förskolan. Kvalitativ metod handlar enligt Alvehus (2019) om beskrivningar och tolkningar av ett ämne, och fokuserar på ord istället för kvantitativa data. Genom att använda sig av denna metod analyserar författaren olika typer av sociala sammanhang. I den kvalitativa metoden använder sig författaren av observationer och intervjuer för att genomföra sin studie. Intervjuer används som ett effektivt verktyg i den kvalitativa forskningen. Genom intervjuer undersöker författaren hur olika personer ser på, tänker kring och upplever olika fenomen (ibid).

Vi använde oss av semistrukturerade intervjuer i studien. Vid semistrukturerade intervjuer har forskaren utarbetat färdiga frågor att utgå ifrån under intervjun, men är även öppen för att ställa följdfrågor som uppstår på basis av intervjudeltagarens svar. Intervjun är inte begränsad av tid eller

svar, det vill säga att respondenterna får ta den tid som behövs. Frågorna är öppna vilket möjliggör för den intervjuade att utveckla sina synsätt och idéer utifrån det specifika ämnet som intervjuaren lyfter fram (Kvale & Brinkmann, 2009). Vi tänker oss att valet av kvalitativ metod med semistrukturerade intervjuer i stället för exempelvis kvantitativ metod kommer att påverka vårt resultat och vår analys på så sätt att vi kan få syn på komplexa resonemang och aspekter kring just kombinationer av olika fenomen (lek, lärande, undervisning).

Med utgångspunkt i vårt syfte om kombinationen av lek, lärande och undervisning utformade vi sexton frågor som handlade om lek, lärande och undervisning. Vi försökte formulera frågorna så öppet som möjligt och vi hade följdfrågor i beredskap. Larsen (2009) belyser att om forskarna formulerar frågorna i förhand och frågorna följer en viss struktur blir det enklare att processa och jämföra materialet. Vi använde oss inte av frågor som kunde besvaras med enkla ja- eller nej-svar, utan vi formulerade våra frågor med hur, varför och vad för att generera djupare och mer detaljerade svar från respondenterna. Därmed hade vi en mall med frågor som vi följde under intervjuerna, vilket Larsen (2009) framhäver gör det enklare att processa materialet. Vi var dock även öppna för att ställa varierande följdfrågor, för att kunna fånga upp specifika saker i de olika intervjuerna.

4.2 Urval

Vi ville intervjua olika pedagoger från olika kommuner. Detta för att se ett varierande arbetssätt både utifrån olika kommuner och olika pedagoger. Sex pedagoger ställde upp på att delta i vår studie, varav fem förskollärare och en barnskötare. Denscombe (2016) tydliggör att urval är en viktig del av ett metodkapitel, som beskriver varifrån författaren tar sin empiriska information. I kvalitativ forskning arbetar författaren vanligtvis med explorativa urval för att samla in insikter och information. Det explorativa urvalet är en strategi som författaren använder för att undersöka ett okänt ämne och får syn på nya idéer och teorier. Syftet med urvalet är att få syn på olika pedagogers förhållningssätt och synsätt angående lek, lärande och undervisning i förskolan. Vi ville få en bredd i materialet och få tillgång till flera olika synvinklar i relation till vårt syfte.

4.3 Genomförande

Vi kontaktade förskolor som vi känner till sedan tidigare och skickade information om vårt examensarbets syfte samt samtyckesblanketter för att intervjua några pedagoger. Vi fick information från förste förskolläraren om sex pedagoger som ställde upp på att delta i vårt examensarbete. Vi kontaktade pedagogerna via e-post. Senare fick vi telefonnumret till de olika avdelningarna som pedagogerna jobbade på, varpå vi kontaktade dem och bestämde tid för intervjuer. Eftersom pedagogerna själva ville se intervjuguiden innan intervjun delgavs de denna via e-post innan intervjutillfället.

Våra kvalitativa intervjuer genomfördes via Zoom och telefon. Vi ville spela in samtalet under intervjuerna och alla tillfrågade pedagoger gav sitt samtycke till att samtalet spelades in. Kvale och Brinkmann (2009) förklarar att de flesta intervjuers data samlas in genom ljudupptagningar. Detta är ett rimligt sätt för forskare att samla in data, eftersom det blir en permanent och fullständig dokumentation av intervjun. Med ljudupptagning spelas hela intervjun in och blir tillgänglig för andra forskare att observera. En av oss ställde frågor till pedagogerna och den andra gjorde fältanteckningar under intervjuns gång. Intervjuerna varade i ungefär 40 minuter vardera. Det empiriska materialet för vår analys utgörs därmed av de inspelade samtalen med pedagogerna samt de fältanteckningar vi förde under intervjuerna.

4.4 Etiska överväganden

Vi har utgått från fyra etiska principer i vår studie, *informationskravet*, *samtyckeskravet*, *konfidentialitetskravet* och *nyttjandekravet*, för att skydda deltagande pedagogers identitet (Denscombe, 2018; Vetenskapsrådet, 2011).

Informationskravet innebär att informera medverkande personer om vad studien kommer att handla om och undersökningens syfte på ett tydligt sätt. Vi frågade pedagogerna om de ville delta i vår studie och vi förklarade vårt syfte både muntligt och genom intervjuguiden för att det skulle bli begripligt för pedagogerna. De samtyckte till att medverka i studien muntligt.

Samtyckeskravet innebär att forskaren behöver erhålla deltagarens samtycke att delta i studien. Samtliga pedagoger gav sitt samtycke till att medverka i vår studie. I enlighet med samtyckeskravet informerades vi även dem om att deras medverkan var frivillig och att de när som helst kunde avbryta sitt deltagande.

Konfidentialitetskravet innebär att deltagarna ska förbli privata och inte exponeras för läsaren. Informationen om deltagarna kommer att bevaras på en plats som obehöriga ej får tillträde till. Vi informerades våra deltagande pedagoger om att deras personliga information inte skulle användas i vår studie. Därutöver fick deltagarna även information om att ljudupptagningarna och transkriberingarna från intervjuerna kommer att förvaras i Malmö universitets skyddslagsystem i ett halvår.

Nyttjandekravet innebär att insamlat material endast får användas för studiens ändamål. Vi informerades pedagogerna om att endast vi studenter och vår handledare hade tillgång till den insamlade information. Efter att vår studie godkännts kommer det insamlade materialet att raderas.

Vidare använde vi oss av en lämplig strategi för GDPR, The General Data Protection Regulation (Datatillsynsmyndigheten, 2018). GDPR är en dataskyddslag som skyddar enskilda individers personliga uppgifter. Malmö universitet kräver att alla studenter ska utgå ifrån GDPR. Allt insamlat material och alla personuppgifter lagras på Malmö universitets server under arbetet med examensarbetet. Inspelat material kommer att raderas direkt efter ett halvår när examensarbetet är godkänt och färdigt (vid de muntliga samtyckena som vi har fått godkända). Insamlat material kommer att vara tillgängligt för oss och vår handledare för uppsatsen under kursens gång. Vi kommer inte att inkludera personlig information om de deltagande pedagogerna i vår studie. Pedagogernas namn i studien är fingerade för att skydda deras identitet.

4.5 Analysmetod

Alvehus (2019) beskriver att analys är en grundläggande del i en uppsats. I analysen tolkas och bearbetas det insamlade materialet med hjälp av teorier och begrepp. Analysen av det empiriska materialet sker i tre delar, vilka benämns att sortera, reducera samt argumentera (ibid). När vi

genomfört våra intervjuer lyssnade vi på ljudupptagningarna flera gånger och transkriberade pedagogernas berättelser för att inte missa någonting. Vi läste och undersökte vårt insamlade material noggrant. Därefter skapade vi ordning och sorterade materialet i olika kategorier utifrån vårt syfte och våra frågeställningar. Vi eliminerade inhämtat material som inte var kopplat till vårt syfte och sparade det som rörde begrepp som är viktiga och användbara för vår studie. Slutligen tolkade, diskuterade och resonerade vi kring materialet utifrån våra valda teorier och begrepp.

Vi använder en innehållsanalys för att analysera vårt insamlade material. Ann Larson (209) beskriver att innehållsanalys handlar om att kategorisera och granska insamlat material i form av observationer och intervjuer. Denna metod kan användas för att tolka och analysera innehållet av insamlat material (ibid). Genom att vi använt oss denna innehållsanalys i vår studie fick de intervjuade pedagogerna möjlighet att berätta sina historier och om sina erfarenheter kring lek, lärande, och undervisning. Vi tolkade och analyserade deras historier och sedan skrev vi detta tillsammans till en sammanhängande berättelse i resultatavsnitt.

5 Analys

I denna delen kommer vi att tolka intervju svaren och sortera det empiriska materialet i relation till vårt syfte. I första avsnittet kommer vi definiera lek, lärande och undervisning utifrån pedagogernas synsätt. I andra avsnittet framför vi pedagogernas synsätt och arbetssätt i kombinationen av lek, lärande och undervisning. I det tredje och sista avsnittet kommer vi beskriva vilket resultat har vi kommit fram i vår studie. För att analysera vårt empiriska material utgår vi från en innehållsanalys i syfte att förstå hur pedagoger förhåller sig till de valda begreppen lek, lärande och undervisning. Vi kommer också att analysera pedagogernas syn och arbeta med lek, lärande och undervisning i relation till lekresponsiv undervisning.

5.1 Vad är lek, lärande och undervisning?

I detta avsnitt beskriver vi pedagogernas synsätt på begreppen lek, lärande och undervisning utifrån hur de definierar dessa begrepp.

5.1.1 Lek

En del av pedagogerna förklarar lek som barns egen värld och som ett sätt att skapa förståelse för verkligheten. De anser sammanfattningsvis att genom leken utvecklar barn sitt samarbete och sitt språk samt får undersöka på sina egna villkor. Inom leken sker alltid barns lärande, enligt pedagogerna. Anna beskriver lekens betydelse på följande sätt:

Lek tänker jag är någonting som är fritt, någonting när barn får styra vad de vill och där försvinner de i sin egen värld. (Anna)

Enligt Anna är leken någonting som barn själva tar initiativ till och styr över. Där finns ingen granskning, utan barnen får leka fritt. Pedagog Anna berättar om att ett barn kan inta andra roller utifrån vad de inspirerades av för att bygga sin egen värld. När ett barn exempelvis blir intresserat

av flygplan tolkar barnet en pinne som ett flygplan. Anna berättar att barn som får möjlighet att styra och vara fritt i sin lek, kan utveckla i sin skapande värld. Anna berättar även att barnet med intresse för flygplan tar sina erfarenheter och skapar ett flygplan av pinnen. Vi kan tolka det som Anna berättar som att barnet får insikt i det Pramling och Wallerstedt (2019) kallar "som om", alltså att de går utanför sitt kulturella sammanhang och skapar nya insikter om sin omvärld. Malin berättar att leken ger barn möjlighet att utveckla både sin kommunikation och samverkan. Malin menar att barn utvecklar sin språkfärdighet i leken. En del av de barnen som är blyga och inte vågar prata i vanliga fall, uttrycker sina tankar i leken istället. Sana poängterar att barns kultur och sociala relationer synliggörs i leken. Hon påpekar att leken har en stor roll för barn, där får de utveckla sina kulturer i ett samspel och sociala relationer.

5.1.2 Fri lek

Pedagogerna uttrycker att fri lek och lek är samma sak. Samtidigt finns det vissa skillnader, något exempelvis förskolläraren Sam belyser:

Lek och fri lek är samma sak. Fri lek är mer använd och tillhör för barnen som styr den, medan leken är använd för att introducera något utifrån syfte som pedagoger har för att genomföra undervisning. (Sam)

I citatet ovan ser vi att den fria leken beskrivs som att det är barnen som bestämmer över den, medan lek förstås som någonting som genomförs utifrån undervisningssyfte, där pedagogerna alltså är med och styr och tar initiativ på ett annat sätt. Vidare berättar Sana att fri lek tillhör barnen, men pedagogerna kan använda den med syfte att undervisa utifrån målen i läroplanen. Om pedagogerna presenterar syftet på ett lustfyllt sätt så kan de fånga barnens intresse och därefter låta dem styra och leka på sin egna villkor. Till skillnad från Sanas synsätt berättar Malin att fri lek är en aktivitet där barn själva bestämmer över lekens villkor. Det finns inga begränsningar eller stopp i den fria leken. Anna menar att i fri lek är barnen fria. Barnen bestämmer förutsättningarna för den fria leken, vad och hur de vill leka. Pedagoger kommer inte in i barns lek för att lägga till något nytt i leken.

Några av pedagogerna poängterar att fri lek inte betyder att det är fri från vuxen, utan det innebär vilken roll den vuxna har i den fria leken. Några av de intervjuade pedagogerna betonar att en

pedagog kan vara delaktig i barns fria lek genom att själv bli en deltagare eller genom att närvara och observera. Mina uttrycker betydelsen av fri lek på följande sätt:

Fri lek är fri men det måste vara ett säkerhetsöga för att kolla genom vad barnen gör, sen det är inflytande med olika material både inomhus eller utomhus så barn kan leka ganska fritt så länge du inte gör någon annan illa... (Mina)

Mina klarlägger att en vuxen bör vara i närheten av barnen, men att den vuxne måste ta hänsyn till att inte störa barnens lek utan att bara komma in i den när det behövs. Vidare berättar Anna att fri lek inte betyder att leken är fri från vuxna. Även i fri lek måste pedagoger vara närvarande i barns lek, för att få syn på barns intresse, utveckling och kunskap. Anna förklarar att genom fri lek får pedagoger lära känna barn bättre gällande deras engagemang för olika aktiviteter. Till skillnad från Mina och Annas syn beskriver Riha fri lek på detta sätt:

Fri lek är någonting som händer när de vuxna har rast eller det är brist på personal och där får barn utrymme att vara på sig själva. (Riha)

Riha tolkar fri lek som någonting som inte är upplagt i dagens schema utan det sker på grund av att det är ont om personal som kan vara med barnen. Här ser vi att pedagoger använder fri lek som ett verktyg för att minska rörligheten i verksamhet. Riha anser att fri lek framför allt sker när pedagoger inte har tid med barnen, vilket skiljer sig från andra sätt att se på hur fri lek ska gå till. En lekresponsiv undervisning bygger också på förskollärares närvaro i den fria leken för att förstå barns tankesätt, så att de kan lägga mål som kommer att genomföras i undervisningen inom den fria lekens ramar, förklarar Pramling och Wallerstedt (2019).

Vid analysen framkom också att lek och fri lek definieras som en gemensam aktivitet och att det påverkar barns lärande. I såväl lek som fri lek kan barnen enligt pedagogerna själva ta initiativ, men det krävs att pedagoger är närvarande och lyhörda för att ge respons och vägleda barnen. Utifrån pedagogernas beskrivning får vi en uppfattning av att de anser att lek och lärande hänger ihop och barn alltid lär sig någonting genom lek. Därmed går vi vidare med att undersöka hur pedagogerna ser på lärande.

5.1.3 Lärande

Pedagogerna beskriver lärande som något som sker hela tiden och är en pågående process. I förskolans verksamhet får barn lära sig genom olika situationer, de lär sig bland annat genom lek och att pröva sina sociala kompetenser, enligt många av de intervjuade pedagogerna. Malin beskriver lärande enligt följande:

Man lär sig genom att leka, där sker ett lärande. De sociala som man tänker mest på, vi jobbar mer på den, vi har använt rollekar vi har använt gruppstärkande lekar för att fördjupa gemenskapen i gruppen och minska konflikterna. (Malin)

Enligt Malin är leken en viktig aspekt av lärande, där barn får öva på sociala kompetenser. Lärande sker genom olika rollekar som skapar gemenskap i en grupp och interagerar barn med varandra. Vidare förklarar förskolläraren Malin i citatet ovan att genom rollekar lär sig barn hur de förhåller sig till andra lärande situationer, de lär sig att lyssna på varandra och våga säga sin mening. De lär sig att hantera konflikter på egen hand, vilket förstärker deras självkänsla. De skapar sin mening och erövrar kunskap i samspelet med varandra. Vidare beskriver Anna att lärande pågår i alla situationer i förskolan men att det skiljer sig från barn till barn vad de lär sig i olika situationer. Barn prövar, utforskar och utvecklar sitt lärande utifrån sina färdigheter och förmågor. Anna menar att barn lär sig något hela dagen i förskolan utifrån sitt intresse och tidigare kunskap. En lärandesituation för barn kan vara matsituationen där de kan pröva och utforska sin kunskap om matematik och naturvetenskap. Till exempel, när barnen räknar hur många barn som sitter vid ett bord eller hur många portioner varje barn får äta. Barnen kommer att lära sig om grönsaker, varifrån de kommer och hur de växer upp, även Malin berättar att:

Lärande, jag tänker att lärande sker hela tiden. Det är någonting som barnen lär sig på olika sätt och vi vuxna också lär oss. Det är pågående process. Jag tänker barns lärande sker där de möter, där de interagerar med andra barnen, vänner, personal i förskola lär de något. Miljön är en viktig lärandeaspekt att barnen kan utvecklas och uttrycka sina kunskaper kring sig själv och omgivning, jag tänker det är någonting som pågår hela tiden... (Malin)

Det som Malin säger visar på hur lärande görs som en gemensam aktivitet. Här handlar det om gruppdynamik och att lära av varandra. Det går att se en koppling till begreppet lekresponsiv undervisning eftersom de intervjuade pedagogerna funderar kring att leken är en process som innehåller ett lärande för både barn och lärare.

En annan förskollärare nämner att en lärandesituation bör presenteras för barnen på ett enkelt, roligt och lustfyllt sätt, så att det blir intressant för barnen att utforska och vara med i lärandesituationen. Denna förskollärares diskussion kan relateras till Deweys synsätt (1999) att undervisning och lärande ska vara enkelt och läggas upp på ett lekfullt sätt så att barn begriper och lär sig innehållet av *målinriktad undervisning*. Vidare betonar Sana att barns intresse är viktigt för lärande. Pedagoger kan inte undervisa barn som inte har något intresse för det som undervisas berättar Sana. Hon menar att det är viktigt att pedagoger utgår från barns intresse för genomförande av en lärandesituation. Eftersom barns lärande sker på ett lustfyllt och lekfullt sätt.

Vi har sett hur pedagogerna ser på lek, lärande och hur de två begreppen är sammanlänkade. Vi har även åskådliggjort att pedagogerna anser att lek är av stor vikt för barns lärande. Pedagogerna anser att i leken upplever barn gemenskap och utvecklar sina sociala färdigheter, och därmed integreras lärande i leken med hjälp av pedagoger. Vidare vill vi undersöka pedagogernas tankar kring begreppet undervisning i förhållande till lek och lärande.

5.1.4 Undervisning

Samtliga pedagoger anser att undervisning är en gemensam aktivitet för förskollärare och barn. Ett exempel på det är när Sam säger att:

...ibland händer det att man är ute på gården eller mitten i leken upptäcka någonting spännande man sitter och pratar samtidigt lyssnar på barn vad de säger och ser på saker själva och vad de tycker. Vi har våra mål när vi jobbar med läslyft eller vi jobbar med teknik så vi anpassar undervisning efter den och efter barnens intresse så på nåt sätt barnen blir intresserade av det vi vill visa dem. Vi gör det spännande för barn att skapa lustfyllt lärande. (Sam)

Sam förklarar att de är närvarande och aktiva i barns lek genom att lyssna på barns åsikter och tankar för att förstå deras intresse och utifrån detta anpassa undervisningssituationer. Vidare berättar förskolläraren att de vill ha lustfyllda lärandesituationer så att barn blir intresserade av undervisningstillfället som är kopplat till deras projekt till exempel läslyft och teknik. Det som förskolläraren förklarar angående undervisning kan relateras till Lagerlöf, Wallerstedt och Kulttis (2019) som beskriver att undervisning är en gemensam aktivitet där alla deltagare (barn och förskollärare) samarbetar i en aktivitet på ett responsivt sätt. Sams redogörelse kan även ses som

ett exempel på Deweys (1999) begrepp *indirekt undervisning*. Detta eftersom den genomförs genom att kommunicera och utbyta information mellan förskollärare och barn. Sam svarar så här angående genomförande av undervisning:

På min avdelning är det både förskollärare och barnskötare som kör undervisning. Men förskollärare har riktigt ansvar att det ska bli bra undervisning och följa strävande mål utifrån läroplanen. Men även barnskötare bedriver mycket spontana undervisningen, det kan ske liksom när de hjälper barn ta sina skor eller ta på sig sina kläder, det gör ofta barnskötarna eller jag. Även om vi planerar situationer är våra barnskötare väldigt engagerade att göra massa aktiviteter med barnen. (Sam)

I citaten ovan förklarar Sam att de har ett strävansmål utifrån styrdokumentet för undervisningen men att det är arbetslaget och barnen som lägger grunden för lärandet. Undervisning betraktas av de intervjuade pedagogerna som en aspekt som kräver styrning från förskolepedagoger i barns lek, här krävs alltså en särskild utbildning för att genomföra undervisningsaktiviteter. Vidare anser Sam att barnskötarna å sin sida kan vara delaktiga i barns fria lek och att de då kan styra leken samt styra andra aktiviteter. Vi kan tolka intervjuerna som att barnskötarna indirekt är med och påverkar undervisningsaktiviteter. Sam säger exempelvis ”Även om vi planerar situationer är våra barnskötare väldigt engagerade göra massa aktiviteter att planera göra nåt med barnen.” Om vi ser på intervjuerna i ljuset av begreppet lekresponsiv undervisning kan vi se att barnskötarna har en viktig roll även vad gäller undervisning. Detta eftersom barnskötare genomför spontana undervisningsaktiviteter samt är delaktiga i arbetslaget när en förskollärare ska genomföra undervisningsaktiviteter. I detta ser vi en koppling till lekresponsiv undervisning av Pramling och Wallerstedt (2019), vilket innebär att undervisning genomförs gemensamt mellan förskollärare, barnskötare och barn och alla deltagarna spelar viktiga roller för att vidareutveckla den.

I analysen ovan har vi sett hur pedagogerna ser på tre separata men sammanhängande begrepp (lek, lärande och undervisning). Lek ses som en gemensam aktivitet som bidrar till barns lärande. Genom att pedagoger är närvarande och delaktiga i barns lek kan lärande integreras i leken. Undervisning ses även som en gemensam aktivitet för barn och pedagoger, vilken genomförs utifrån läroplanens strävansmål. Utifrån pedagogers synsätt det synliggörs att de tre begreppen ofta diskuterades i relation till varandra. I nästa steg ska vi närmare undersöka hur pedagogerna ser och arbetar med kombinationen av dessa tre begrepp: lek, lärande och undervisning.

5.2 Hur kombineras lek, lärande och undervisning i förskolan?

Pedagogerna tydliggör att undervisning och lärande sker hela dagen i förskolan, men undervisning har ett syfte och definieras av att det uppstår som en aktivitet mellan förskollärare och barn. Lärande handlar enligt pedagogerna å andra sidan om att barn lär sig något individuellt. Förskollärare Sana uttrycker det så här:

Undervisning är något som pedagoger planera någonting att göra och kanske ha ett syfte med den eller den kanske kan vara spontant att du hittar på någonting spontant utifrån barns intresse medan lärande är något individuellt kring varje barn. (Sana)

I citatet ovan förklarar Sana att undervisning är något som genomförs utifrån ett syfte medan lärande kan ske utifrån varje individs kunnighet. Vidare berättar pedagogerna att barn använder sig av begrepp som de har lärt sig under undervisningstillfället. Barn blir inspirerade av de begreppen och utvecklar dem i sin lek. Barn kan inte skilja på lek, lärande och undervisningsprocess utan det är pedagogerna som gör skillnad mellan dessa, framhäver en pedagog. Det som de intervjuade pedagogerna berättar kan relateras till Wood (2014), som belyser att barn inte tar hänsyn till undervisningsbegreppet i sin lek. De leker och har motivation att utveckla sin lek själva. Det är vuxna som i barns lek kan synliggöra de olika begrepp som är kopplade till lärande och undervisning. Riha ger exempel på det här synsättet när hon säger att:

Det finns olika typer av lek. Fri lek är mer användbar för barn men samtidigt när man har undervisning så kanske man introducerar vissa lek med syftet. Om man inspirerar eller startar upp någon lek så kan man låta barnen styra leken själv utifrån vad undervisning handlar om. (Riha)

Riha förklarar att undervisning kan genomföras i form av en lek. När pedagoger fångar barns intresse i leken kan barn själva ta initiativ och styra leken vidare i riktning mot undervisnings-syftet. Genom att förskollärarna har reflekterat kring barnens lek och sin egen möjlighet att introducera lek kan det sägas att de arbetar på ett sätt som liknar definitionen av lekresponsiv undervisning. Nämligen att leken kan vara fri och att det är viktigt att barnen får initiera en lek som tilltalar dem, men att förskollärarna sedan kliver in och deltar för att utveckla leken (Pramling & Wallerstedt, 2019). Det som syns i intervjuerna kan också förstås som ett uttryck för Deweys (1999) begrepp *indirekt undervisning*, eftersom barnen börjar leka och det då uppkommer en spontan undervisningssituation när läraren upptäcker någonting som kan läras ut i situationen.

Förskollärare Mina påpekar att med undervisning blir det mer demokrati och barnens inflytande ökar. Barn har sina rättigheter och det är enligt Mina viktigt hur förskollärare och barn behandlar och bemöter varandra. Mina berättar att de arbetar mycket med respekt och barns styrka. Hon förklarar detta genom att exemplifiera enligt följande:

Vi leker i utemiljö den rolleken, kom mina alla kycklingar. I leken ett barn gör en rörelse och vi andra måste titta och göra samma rörelse. Där blir vi uppmärksamma att två barn är upptagna med varandra och har inte fokus på barn som gör rörelsen, så pedagogen säger att jag ser ni vill prata med varandra angående något men nu måste ni visa respekt till din kompis och tittar på din kompis rörelsen. Det blir snart er tur och då måste andra göra samma sak som ni gör. Även leken är ganska fritt men pedagogen styr den på något sätt så alla barn blir delaktiga och vara med. (Mina)

I citat ovan visar Mina att på vilket sätt de styr barns lek. Det tydliggör också att förskollärare visar respekt för barn för att bli förebilder för dem, så att barnen kan lära sig och göra samma sak för de andra. Det går att se att pedagogerna i vår undersökning delvis arbetar med en lekresponsiv undervisning och att de använder sig av både *indirekt* och *direkt undervisning* av Dewey (1999), även om tonvikten ligger på att styra leken om det väljs att delta. Eftersom de intervjuade pedagogerna introducerar något nytt i den lek som barn redan påbörjat, exempelvis rollekar, kan vi göra analysen att de använder sig av arbetssättet *barninitierad lek*, alltså att de kommer in i leken med nya förslag för att utveckla lekens innehåll. Vidare poängterar Malin att det är viktigt att pedagoger måste vara närvarande i barnens lek:

Vi kan stötta och erbjuda barnen i leken och vara närvarande. Vi försöker jobba med barnen, till exempel om det är ett barn kanske inte riktigt vet hur vi leker med andra barn då använde vi sig själva som ett verktyg att vi lyssnar och ser vad gör barn, vi plockar fram material vi sätta oss med barn och bara leka med dem, då blir ofta barnen intresserade sig för vad gör vi. Vi visar eller sätter upp regler vi kan stötta de helt enkelt i leken. (Malin)

I citatet ovan förklarar Malin hur pedagoger blir medvetna om barns intresse, kunnskap och erfarenhet. Utifrån barns förutsättningar stöttar och stimulerar pedagogerna barns lärande och utveckling. Här uttrycker Malin tankar som kan kopplas till både lekresponsiv undervisning, *direkt undervisning* och det Wood (2004) kallar *vuxenguidad lek*. Läraren har insett att det här behövs stöd för att ett barn ska komma in i leken, och att barnet behöver hjälp med lekregler och socialt samspel. Där finns en tanke och ett mål vilket gör det till ett styrt lärande. Förskolläraren plockar fram material som skulle kunna locka barnet och bjuder därmed in till lek. När barnet visar intresse och börjar bygga med materialet finns läraren där och stöttar. Detta kan förstås som en syn som

kan kopplas till definitionen av lekresponsiv undervisning, det vill säga att pedagogerna behöver vara närvarande och responsiva för att det ska bli en responsivitet i undervisningen.

Förskolläraren Sam förklarar att barn uttrycker sina tidigare erfarenheter i leken. Utifrån de erfarenheter och intressen som barnen visar i spontana aktiviteter planerar pedagoger undervisningsaktiviteter. Detta är en pågående process. I följande citat förklarar Sam hur lek, lärande och undervisning kombineras:

Jag tycker att främjas barns lärande genom lek, det är lärarens roll det ger barn att lära sig. Undervisning kan också vara en del av leken. I leken ser vi vad är de intresserade av och utifrån deras intresse planerar vi undervisning, till exempel när vi ser att de leker doktor så kan vi ta reda på fakta och lite material om doktorer och sjukhuset sånt här så kan man skapa en lek miljö typ att skapa doktorsmaterial som plaster och sen utvecklas leken vidare. (Sam)

I citatet förklarar Sam på vilket sätt de utgår ifrån barns intresse för att genomföra undervisningen på ett planerat sätt. För att utveckla lekens villkor presenterar pedagogerna nya material för barnen. Det här kan vi tolka som att förskollärarna har börjat arbeta med lekresponsiv undervisning, då de deltar i barnens lek för att kunna utveckla den och ge barnen nya perspektiv och roller. Detta sker inte bara genom att tillföra material såsom stetoskop eller bandage, utan även genom att tillsammans med barnen forska kring sjukhus, kanske om vilka som arbetar där eller om olika skador eller sjukdomar, för att utveckla lekens roller. Det går även att se att genom detta arbetssätt använder förskollärarna sig av *målinriktad lek* (Wood 2014), då de använder barnens erfarenhet för att hitta vägar till en bredare och mer fördjupad kunskap.

Anna lägger vikt vid barns intresse för ett lustfyllt lärande. Om barn inte har intresse för den lek som pedagogerna genomför kommer det inte att ske något lärande, oavsett vad pedagogerna gör. Vidare poängterar Anna att pedagoger själva måste vara engagerade i det de undervisar, eftersom pedagogerna är förebilder för barnen. Anna berättar följande:

Du kan aldrig lära barn något när barnen själv inte vill. För barn det är allting lek och det är viktigt att undervisning går från barns villkor annars tror jag inte att barnen kan lära sig något eller vuxna. (Anna)

Anna förklarar i citatet ovan att pedagoger måste ta hänsyn till barns intresse eftersom barn inte kan lära sig någonting om de inte vill vara med. Undervisning bör genomföras utifrån barns förutsättningar om de ska bli engagerade att lära sig någonting, enligt Anna. Citatet ovan kan tolkas som att respondenten förespråkar vad Dewey (1999) benämner indirekt undervisning, det vill säga

en undervisning som uppstår naturligt eller spontant. Det framgår även att de intervjuade pedagogerna har en syn som liknar lekresponsiv undervisning, genom att de anser att det är barnens intresse som är tongivande i leken. Genom att stiga in i leken och observera, delta och föra in nya moment som bygger på barnens intresse skapas enligt pedagogerna ett forum för denna typ av undervisning.

Förskolläraren Sana beskriver kombinationen av lek, lärande och undervisning på följande sätt:

Vi kombinerar lek, lärande och undervisar till exempel vi utgår ifrån barns intresse för att de tycker det är roligt att plantera, delvis vi utgår ifrån en bok som handlar om "plantera mycket, hamra, spika, syr". När man planterar då barnen tillverka klippas klistra kartonger där de plantera, de får hamra och spika också gör skilter och målar sin pinnarna. Barnen tyckte mycket rolig att hålla i en stor grej som en lärande teknik till exempel hur man ska mäta, matematik, naturvetenskap. (Sana)

Sana berättar att barnen visade intresse för en bok som handlade om att plantera, hamra, spika och sy. Då tänkte de jobba med den boken som ett tema. Barnen fick mjölkkartonger att klippa och klistra för att plantera i. De hade samtal angående vatten och återanvändningsmaterial. De har också arbetat med olika ämnesbegrepp utifrån matematik, naturvetenskap, språk och kommunikation.

Den metod som Sana redogör för kan ses som att undervisningen blir ömsesidig och ger ett gagnande samspel mellan barn och lärare, så att barnens intresse följer med in i det nya som lärarna introducerar. Detta sätt liknar definitionen av lekresponsiv undervisning enligt Pramling och Wallerstedt (2019). Detta eftersom lekresponsiv undervisning innebär att både förskollärare och barn förhåller sig till "som om" och "som är" i den gemensamma aktiviteten för att utveckla aktiviteten med nya lekroller och lekar. Detta som Sana förklarade, tolkar vi att de utgick ifrån barns intresse och tankesätt att plantera "som om" och därefter tillför pedagogerna nya begrepp (vatten, sol et cetera) "som är" för att utveckla leken.

5.3 Avslutande sammanfattning

5.3.1 Hur definierar pedagoger lek, lärande och undervisning som begrepp?

Syftet med vår studie var att undersöka hur pedagoger definierar och kombinerar lek, lärande och undervisning. Utifrån de intervjuade pedagogernas svar har vi kommit fram till att lek är barns egen värld där barn själva tar initiativ och styr leken fritt och där det inte finns någon begränsning. Pedagogerna anser att vuxnas närvaro och delaktighet kan skapa möjlighet till att ta reda på barns intresse för att utveckla deras lärande. Vidare påpekar pedagogerna att lek och lärande hänger ihop. Lärande sker i medverkan mellan pedagogerna och barn som deltar i en lek för att uppmärksamma på något lärande innehåll i leken. Fortsättningsvis framhäver pedagogerna att undervisning är en gemensam aktivitet där barn och förskollärare samarbetar i en aktivitet på ett responsivt sätt för att de ska kunna kommunicera och utbyta information med varandra.

5.3.2 Hur ser pedagoger på och arbetar med kombinationen av lek, lärande och undervisning?

Utifrån svaren på vår andra fråga kan vi konkludera att pedagogerna kombinerar lek, lärande och undervisning i form av både planerade och spontana aktiviteter i verksamheten. I båda formerna av aktiviteter är barns villkor i centrum, enligt pedagogerna. I planerade aktiviteter introducerade pedagogerna materialen till barn och lockade barns intresse. Efter att barnens intresse för aktiviteten fångats läts barnen själva ta initiativ och styra leken vidare, medan pedagogerna också var delaktiga i leken samt vägledde och stöttade barn vid behov. Detta kan relateras till Deweys (1999) begrepp *direkt undervisning*. I den *direkta undervisningen* ställs barn inför ett problem för att ta reda på hur lösningen på problemet ser ut och sedan lösa problemet. Barn uttrycker sina tankar och idéer och använder sina tidigare erfarenheter i den aktiviteten som introduceras av pedagogerna. Pedagogernas arbetssätt kan även kopplas till *vuxenguidad lek* och *målinriktade lek* av Wood (2004). I *vuxenguidad lek* introducerar pedagogerna material till barn och låter barn undersöka materialen samt pröva olika lösningar för att nå ett specifikt resultat, vilket är utmanat av pedagoger (ibid).

De intervjuade pedagogerna utgår i spontana aktiviteter ifrån barns intresse och observerar barns lek för att få en förståelse för barns värld. Därefter utvecklar pedagogerna leken genom att lägga till nya begrepp i form av undervisning. Pedagoger är delaktiga i barns lek på ett passivt sätt. Det är barnen själva som tar initiativ och styr leken. Pedagogernas handlingar kan relateras direkt till Deweys (1999) begrepp *indirekt undervisning*. I den *indirekta undervisningen* utgår pedagogerna ifrån barns intressen och utmanar dem med ett problem som måste lösas, där barn får använda sin erfarenhet för att hitta lösningen till det specifika problemet. Pedagogerna är responsiva och stöttar barn när så behövs. I både planerade och spontana aktiviteter ser vi en kombination av lek, lärande och undervisning som leder till lekresponsiv undervisning. De intervjuade pedagogerna arbetar med vad som kan tolkas som en lekresponsiv undervisningsmetod på olika sätt genom att uppmärksamma barns eget intresse i ett sammanhang och möjliggöra för barn att ta initiativ i leken. Därefter kan de själva delta i barnens lek och vidareutveckla den till en undervisningssituation.

6 Diskussion

I följande avsnitt kommer vi att diskutera vårt resultat i relation till resultaten av de studier som vi redogjort för i kapitlet om tidigare forskning. Därefter kommer vi att diskutera och problematisera metodvalet. I slutet av avsnittet kommer vi att beskriva studiens betydelse för yrkesrollen och ge förslag till framtida forskning.

6.1 Resultatdiskussion

Utifrån de olika pedagogernas tankesätt och arbetssätt har vi kommit fram till att pedagoger använder sig av vad som kan ses som lekresponsiv undervisning, vilket bygger på de centrala begreppen barns *intresse* och *barninitierade lek* samt pedagogers *delaktighet* och *vuxenguidad lek*.

Det framkommer i vår studie att pedagoger anser att barns intresse och barns initiativ har en viktig roll i deras pedagogiska arbetssätt. Pedagogerna klargör att de anpassar undervisningen utifrån barns intresse och förutsättningar. Pedagogerna framhäver att de tar tillvara på barns intressen och är lyhörda för barns initiativ att utforska och lära sig nytt i både planerade och spontana aktiviteter. Vårt resultat överensstämmer med Pramling och Wallerstedts (2019) resultat, som beskriver att pedagoger utgår ifrån barns intresse och erfarenhet för att genomföra undervisning där de ger utrymme för *barninitierad lek*. Barns initiativ beror på pedagogers tillåtelse och vilka möjligheter de ger barnen att ta initiativ i lek och utforska på egen hand. Vårt resultat liknar Lagerlöf, Wallerstedt och Kulttis (2019), vilka konkluderar att förskollärare deltar i barns lek, vägleder och är responsiva på barns frågor för att sedan föra in olika idéer för att ta leken vidare. Det åskådliggörs även i vårt resultat att barnen betraktas som medskapare genom att de tar initiativ och styr leken. Vi såg även i vårt resultat det Jones (2018) redogör för, nämligen att lärarens relation och anknytning påverkar barns responsiva undervisning, eftersom barn kan prata och vara responsiva med personen när de känner sig bekväma och trygga.

Vallberg Roth (2016) drar bland annat slutsatsen att undervisning lägger grunden för barns initiativ och sätter fokus på deras intressen. Barn intresserar sig och tar initiativ i både specifika planerade aktiviteter och spontana aktiviteter som baseras på till exempel lek, rutiner och samtal under dagen på förskolan. Utifrån Vallberg Roths (2016) diskussion kan vi tolka vårt resultat som att de intervjuade pedagogerna fokuserar på barns intresse och tillåter barnen att ta initiativ i både *direkt* och *indirekt* undervisning. I vårt resultat framkommer även att pedagogerna har närmat sig det nyligen myntade begreppet lekresponsiv undervisning genom att observera och försöka komma in i barns lek. Därefter skapar de nya roller och stunder i leken utifrån barnens intressen.

Ett annat resultat av vår studie är att pedagogers deltagande i barns lek sker på ett responsivt sätt. Detta eftersom de intervjuade pedagogerna beskriver att för att kombinera lek, lärande och undervisning behöver en pedagog vara delaktig i barns lek på ett aktivt eller passivt sätt för att vara lyhörd, stötta barn och vägleda dem. Genom sin delaktighet får pedagogen syn på barns erfarenhet, intresse och kunnskap, vilket kan ge möjligheter för att genomföra både planerad och spontan undervisning. Detta skiljer sig från vad vi såg i resultatet av Marilyns (2015) studie, som konkluderar att förskollärare måste begränsa sitt deltagande i barns fria lek. Om förskollärare lägger sig i barns lek för mycket kan det påverka deras roll som deltagare. Barn kan vänta på att få hjälp från förskollärare och vågar inte ta initiativ själv att hitta lösning.

6.2 Metoddiskussion

I början valde vi att intervjua pedagoger från olika kommuner för att undersöka deras varierande arbetssätt. Med anledning av den rådande coronapandemin våren 2020 kunde vi inte nå flera pedagoger från olika kommuner och endast sex pedagoger ställde upp på att medverka i vår studie. Vi kontaktade pedagogerna via e-post samt telefon och utifrån deras möjligheter bokade vi våra intervjuer. Det fanns några utmaningar innan vi kunde genomföra intervjuerna eftersom några av pedagogerna inte hade tillgång till Zoom eller Skype, därmed utgick vi ifrån pedagogernas önskemål. Vi genomförde två intervjuer via telefonsamtal och en via Whatsapp. Resten av intervjuerna genomfördes via Zoom. Vi har upplyft svårigheter med genomförande av telefonsamtal och Whatsapp intervjuer att hur vi båda skulle vara närvarande under intervjuerna.

Studien hade möjligen blivit mer effektiv om vi hade haft möjlighet att göra intervjuer i verksamheten och ta del av pedagogernas ansiktsuttryck och kroppsspråk. Det var ett bra alternativ att se på bilden via Zoom, men på grund av inspelning kunde vi inte använda oss av bildsamtal. Vi har inte haft samtycke att spela in intervjuer med bild av deltagande pedagoger.

Initialt hade vi inte planerat att dela ut frågorna till pedagogerna innan intervjuerna då vi ansåg att vi gav tillräcklig information i vår samtyckesblankett. När vi talade med pedagogerna ville de dock veta vad vi skulle fråga dem om och bad oss därför att skicka en frågeguide till dem. Efter att vi kontaktat vår handledare angående denna situation fick vi besked om att det utifrån den situation som vi befann oss i var okej. Det var en fördel för oss att dela med oss av frågeguiden till pedagogerna, eftersom lekresponsiv undervisning var ett nytt begrepp för dem och de behövde förbereda sig inför intervjuerna.

I vår studie ställde upp bara en barnskötare att intervjuas. Hade det funnits möjlighet för oss att intervjua fler barnskötare hade vi kunnat jämföra deras förhållningssätt med förskollärares. Detta kunde möjligtvis bidra till att se på varierande förhållningssätt utifrån olika pedagoger och detta kunde förstärka vår studies resultat.

6.3 Betydelse för yrkesrollen

Lekresponsiv undervisning är ett givande förhållningssätt för att genomföra läroplanens strävansmål angående undervisning. Lekresponsiv undervisning kan vara en ny utmaning i dagens förskola för att skapa förutsättningar för barns lärande på ett lekfullt sätt. Det här arbetet bidrar med kunskap om aktiviteter som kan ses som lekresponsiv undervisning, eftersom det i studien lyfts fram nya tankar och perspektiv kring förskollärares förhållningssätt till leken i relation till undervisning. Samtidigt har vi uppfattat att förskollärares förhållningssätt är avgörande för att delta i barns lek, stötta och bekräfta barnen samt föra in ett undervisningstillfälle i leken som kan riktas mot läroplanens strävansmål. Det är givande med ytterligare kunskap kring de aktiviteter som redan sker i en lekresponsiv anda, något som vår uppsats kan bidra med.

6.4 Framtida forskning

I vår studie har vi utgått ifrån pedagogers perspektiv och hur de kombinerar lek, lärande och undervisning. Det skulle även vara intressant att observera barn när pedagoger genomför aktiviteter på ett lekresponsivt sätt för att få syn på barns respons och hur de reagerar i undervisningssituationer. Som forskare skulle det vara av intresse att utgå ifrån barns perspektiv och fördjupa sig i lekresponsiv undervisning. Detta skulle exempelvis kunna göras genom deltagande observation.

Referenslista

Alvehus, Johan. 2019. *Skriva uppsats med kvalitativ metod: en handbok*. 2. Upplaga. Stockholm: Liber

Brooker, Liz; Blaise, Mindy och Edwards, Susan. 2014. The Play–Pedagogy Interface in Contemporary Debates. Brooker, Liz, Blaise, Mindy & Edwards, Susan (red.) (2014). *The SAGE handbook of play and learning in early childhood [Elektronisk resurs]*. Los Angeles: SAGE

Dewey, John. 2004. *Individ, skola och samhälle: utbildningsfilosofiska texter*. 4. [utök.] utg. Stockholm: Natur och kultur

Dewey, John. 1999. *Demokrati och utbildning*. Göteborg: Daidalos

Denscombe, Martyn. 2016. *Forskningshandboken för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Johanneshov: MTM

Eidevald, Christian; Engdahl, Ingrid. 2018. *Utbildning och undervisning i förskolan: omsorgsfullt och lekfullt stöd för lärande och utveckling*. Första upplagan Stockholm: Liber

Fleer, Marilyn. 2015. Pedagogical positioning in play – teachers being inside and outside of children's imaginary play. *Early child development and care* 185(11-12):1801-1814. DOI: 10.1080/03004430.2015.1028393

GDPR. 2018. *The General Data Protection Regulation*. *Datainspektionen*. Tillgänglig på internet: <https://www.datainspektionen.se/lagar--regler/dataskyddsförordningen/dataskyddsförordningen--fulltext/>

Hermerén, Göran. 2011. *God forskningssed [Elektronisk resurs]*. Stockholm: Vetenskapsrådet. Tillgänglig på Internet: <https://www.vr.se/analys/rapporter/vara-rapporter/2017-08-29-god-forskningssed.html>

Johansson, Eva & Pramling Samuelsson, Ingrid (red.) (2003). *Förskolan: barns första skola!* Lund: Studentlitteratur

Jones, Alexis. 2019. Responsive Teaching. *Issues in Teacher Education* 28(1). p21-35, 15p Tillgänglig på Internet: https://www.researchgate.net/profile/Alexis_Jones6/publication/333456872_Responsive_Teaching_A_Narrative_Analysis_of_Three_Teachers'_Process_and_Practice/links/5ceec1c84585153c3da5302a/Responsive-Teaching-A-Narrative-Analysis-of-Three-Teachers-Process-and-Practice.pdf

Kvale, Steinar och Brinkmann, Svend. 2009. *Den kvalitativa forskningsintervjun*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur

Lagerlöf, Pernilla; Wallerstedt, Cecilia och Kultti, Anne. 2019. Barns agency i lekresponsiv undervisning. *Forskning om undervisning och lärande*, vol. 7, nr 1

Larsen, Ann Kristin (2009). *Metod helt enkelt: en introduktion till samhällsvetenskaplig metod*. Malmö: Gleerup

Nilsson, Monica; Lecusay, Robert och Alnervik, Karin. 2018. Undervisning i förskolan. Holistisk förskoledidaktik byggd på lek och utforskande, *Utbildning & Demokrati*, vol. 27, nr. 1, ss. 9–32. Tillgänglig på internet: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:hj:diva-40911>

Vallberg Roth, A.-C. 2018. What may Characterise Teaching in Preschool? The Written Descriptions of Swedish Preschool Teachers and Managers in 2016, *Scandinavian Journal of Educational Research*. Vol.64, nr 1–21. Tillgänglig på Internet: <https://doi.org/10.1080/00313831,2018,1479301>

Wallerstedt, Cecilia och Pramling, Niklas. 2012. *Learning to Play in a Goal-Directed Practice, Early Years*, vol. 32, nr. 1–15. Tillgänglig på internet: <https://doi.org/10.1080/09575146.2011.593028>

Bilaga 1: Samtyckesblankett

Datum: 2020-04-09

Samtycke till medverkan i studentprojekt

Vi heter Jamila Tarin och Shazia Nasir som kommer att skriva vårt examensarbete i förskolläraryrket. Vi läser vår sjätte termin på förskolläraryrket, Malmöuniversitet och ska ta vår examen i januari 2021.

Vi kommer skriva vårt examensarbete och har valt att fokusera på lekresponsiv undervisning och i förhållande till lek och lärande. Vi kommer göra intervjuer med pedagoger (förskollärare, barnskötare) för att jämföra deras förhållningssätt angående undervisning, lek och lärande inom verksamhet. Syftet med studien är att förstå hur undervisningen bindas ihop med lek på förskolans verksamhet utifrån olika pedagogers förhållningssätt.

Vi kommer utföra intervjuerna med hjälp av Skype eller Zoom därmed kommer vi spela in ljudupptagning med dator eller våra privata telefoner för att använda materialen i vår studie (i ljudupptagning kommer inte spelas in några personliga uppgifter som pedagogers namn, förskolans eller kommunens namn). Inspelat material kommer raderas direkt efter ett halvår när examensarbetet är godkänt och klart (vid muntliga inspelade samtycken). Allt insamlat material och personuppgifter lagras på Malmöuniversitets server under arbetet med examensarbetet. Insamlat material kommer vara tillgängligt för oss och vår handledare för uppsatsen under kursens gång. Vi kommer inte ha personliga information om deltagande pedagoger i vår studie.

Vi kommer att följa fyra huvudsakliga principer som innefattar:

- Varje deltagare har rätt att avbryta sin medverkan när som helst, utan några negativa konsekvenser.
- De deltagande kommer att tillfrågas inför datainsamlingen och har möjlighet att avböja medverkan i undersökningen.
- Deltagarna kommer aidentifieras i det färdiga arbetet.
- Materialet kommer enbart att användas för aktuell studie och kommer att förstöras när denna examinerad.

Läs gärna vetenskapsrådets forskningsetiska principer för att få reda på mer:
http://www.gu.se/digitalAssets/1268/1268494_forskningsetiska_principer_2002.pdf (Länkar till en externa sida.)

Bilaga 2: Intervjufrågor

- 1- Jobbar du som förskollärare eller barnskötare?
- 2- Hur länge har du jobbat i verksamheten?
- 3- Hur beskriver du en lek?
- 4- Hur definierar du fri lek? Hur skiljer du lek från fri lek
- 5- I vilka situationer på förskolan ser ni fri lek?
- 6- På vilken sätt är ni närvarande i barns fria lek?
- 7- Varför är ni närvarande?
- 8- Är ni delaktiga i barns lek? På vilket sätt? Stödjer ni barn i deras lek?
- 9- Vad är lärande, enligt dig? Finns något skillnad mellan lärande och undervisning
- 10- När sker barns lärande? I vilka situationer urskiljer ni leken till lärande?
- 11- Hur ser ni lekens betydelse för barns lärande?
- 12- Hur ser ni på begreppet "undervisning" utifrån reviderade läroplan?
- 13- Hur bedriver ni era undervisnings aktiviteter planerade/ spontana (direkt undervisning /indirekt undervisning)?
- 14- Vem har rätt till att genomföra undervisning i er verksamhet, är det bara förskollärare (som har legitimation som lärare) eller andra pedagoger som barnskötare? Kan andra pedagoger (alltså andra än förskollärare) också undervisa? Vad tänker du om det? Varför/varför inte?
- 15- Hur ser du relationen mellan lek och undervisning?
- 16- På vilket sätt tycker du att barns lärande främjas mest, är det genom lek eller undervisning? Eller genom en kombination? Hur ser den ut i så fall?